

Norges Indskrifter med de ældre Runer.

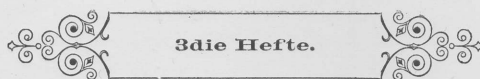
Udgivne

for

Det Norske Historiske Kildeskriftfond

ved

Sophus Bugge.

Christiania.

A. W. Brøgers Bogtrykkeri.

1895.

44. Gjevedal i Nedenes Amt(?).

Indskrift fra en Stavkirke(?).

Literatur. Utrykt. Arendt's Papirer i Nationalmuseets Bibliothek i Kjøbenhavn (se det nærmere herom nedenfor), ifølge godhedsfulde Meddelelser fra Direktør Sophus Müller. — Finn Magnusen i Arendtiana, sammesteds. — Brev fra Sognepræst P. O. Bugge, Aamli 23 Juni 1865 (i Runearkivet i Kristiania). — Bemærkninger af I. Undset i den haandskrevne Bog »Norske Indskrifter fra Middelalderen« (i Runearkivet i Kristiania).

Trykt. Kraft, Beskrivelse over Kongeriget Norge III (1826) S. 368, 2den Udg. III (1838) S. 228. — N. Nicolaysen, Arkæologisk-historisk Fortegnelse over Norges Levninger af Kunst og Haandverk (1855) S. 52. — N. Nicolaysen, Norske Fornlevninger (1862—66) S. 251. — Stephens, Runic Monuments I (1866—67) S. 276 f., Foreword S. XXVI, III (1884) S. 116. — N. Nicolaysen, Aarsberetn. fra Foren. til norske Fortidsmind. Bevaring for 1883 S. 137. — L. Dietrichson, Sammenlignende Fortegnelse over Norges Kirkebygninger (1888) S. 58 f. — L. Dietrichson, »Vidar« for 1888 S. 122. — N. Nicolaysen, [Norsk] Historisk Tidsskrift 2. Række VI (1888) S. 415. — L. Dietrichson, De norske Stavkirker (1892) S. 164, 484 f. — Stephens, The Runes (1894) S. 59.

Grundlag for Behandlingen. Arendt's Aftryk og Optegnelser.

Tegning. Træsnit af Tegningen hos Stephens, som gjengiver Arendt's Aftryk i halv Størrelse.

Den S. 472 meddelte Tegning gjengiver et Aftryk, som er taget af Antikvaren M. F. Arendt. Dette findes i Nationalmuseets Bibliothek i Kjøbenhavn, hvor Arendt's Papirer opbevares under Nr. 69. Et Læg, der er betegnet som »5te Hoved-Afdeling«, indeholder »Egentlige Aftryk af originale Indskrifter«. Indenfor dette Læg findes et særskilt Omslag med Paaskrift med Finn Magnusen's Haand: »Arendtiana 5te Hoved-Afdelings 1ste Fascikel« »1, af en ubekjendt Indskrift, i Runer der ligne de angelsaxiske, — som synes at burde læses fra Højre til

Venstre. Et Folioblad. Med Omrids af Tavle (eller Laag) og af selve Runerne«. Heri ligger den her gjengivne Tegning¹⁾.

Stephens (Run. Mon. I S. 276) bemærker til Arendt's Aftryk: »Unfortunately I do not know whether this monument is of wood or of stone, or to what part of Norway it belongs. I have found it among the invaluable and exact Rubbings made by Arendt during his antiquarian wanderings. He commonly was very particular in marking all his Copies and Rubbings, not only with the place but also with the date when taken, usually even to the very day. But now and then he has omitted this, and such unhappily is the case with the piece in question.«

I Arendt's Papirer (i Nationalmuseets Bibliothek i Kjøbenhavn) 9de Afdeling nævnes blandt hans »Aftrykte Paaskrifter, tagne af Gienstandene selv til nøjeste Efterligning« som Nr. 5, skrevet med Blyant med Arendt's egen Haand: »En ældgammel og Angelsaxisk |Skrift i Træ, af Gjevedals Kirke til Omlie paa Vestlandet. Indholdet er ventelig Kirkens Indvielsestid og Alderen strækker sig til 650 Aar. Aftagen den 11 August 1805.«

Der sees saaledes ikke at være nogen ydre Forbindelse, hidrørende fra og angiven af Arendt selv, mellem Aftrykket og Arendt's Blyantoptegnelser om Indskriften i Gjevedals Kirke. Forbindelsen herimellem hidrører heller ikke fra Finn Magnusen.

Arendt siger, at han i Gjevedals Kirke har taget Aftryk af en »Angelsaxisk Skrift«. Men der findes i hans Samlinger intet andet Aftryk af en Indskrift, hvis Bogstaver kunde kaldes angelsaksiske, end det her meddelte.

Derfor har Stephens vist med god Grund formodet, at den her gjengivne Runeindskrift er den Indskrift, hvoraf Arendt ifølge den her meddelte Optegnelse har taget et Aftryk i Gjevedals Kirke den 11 August 1805²⁾.

Arendt har visselig ikke forstaaet Indskriften og har uden tilstrækkelig Grund (mon paa Grund af Ordet *ui*?) formodet, at dens Indhold angik Kirkens Indvielsestid. Naar han satte dens Tid 650 Aar tilbage (altsaa til Aaret 1155), saa blev han kanské ledet dertil derved, at han antog Indskriften for oprindelig tilhørende Kirken og anslog Kirkens Alder til omtr. 650 Aar. Men Arendt's Mening er naturligvis ikke bindende for os og har i dette Tilfælde visselig været forfeilet.

Gjevedals Kirke, som var en Stavkirke paa 4 Stolper, blev nedreven i 1824. Om den Indskrift, som Arendt undersøgte i denne Kirke, haves ellers ingen Efterretning³⁾.

¹⁾ I »The Runes« S. 59 siger Stephens: »From a rubbing by Arendt, in 1805, in my Collections.«

²⁾ Undset (paa det under »Literatur« nævnte Sted) og L. Dietrichson (Norske Stavkirker S. 484 f.) benægter derimod Identifikationens Rigtighed, fordi de holder sig til Arendt's Angivelse af Gjevedal-Indskriftens Indhold; men Angivelsen grunder sig, som Ordet »ventelig« hos Arendt viser, kun paa Arendt's Formodning.

³⁾ I 1865 skrev jeg om Indskriften til den daværende Sognepræst i Aamli. I hans Svarbrev gives følgende Meddelelser, af hvilke intet med Sikkerhed tør sluttes: »Jeg har talt med

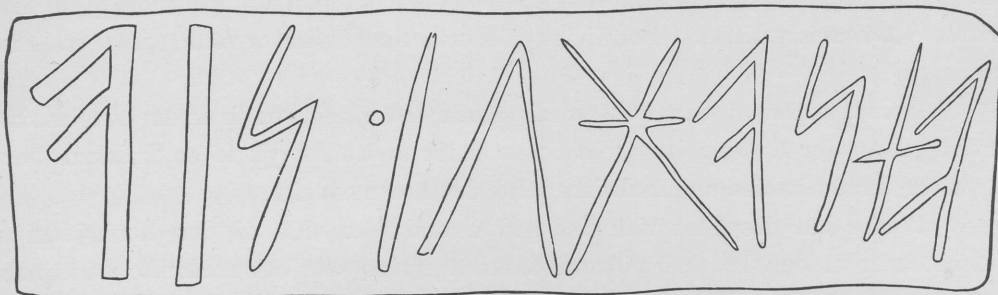
Da den her gjengivne Indskrift efter det foregaaende vistnok fandtes i en Stavkirke, skulde man vente, at dens Runer var den norske Middelalders Runer og dens Sprog den norske Middelalders Sprog. Men jeg har forgjæves gjort Forsøg paa at tolke Indskriften ud fra de nævnte Forudsætninger.

Arendt har kaldt Indskriften en angelsaksisk Indskrift. Herfor kunde den Omstændighed tale, at 5te Tegn fra høire ✕ hidtil kun er kjendt som en Form af den angelsaksiske Rune for *g*. Den findes i Runealfabeter i engelske Haandskrifter eller i Afskrifter af saadanne, bl. a. fra 11te Aarh. Se Stephens (I S. 107 ff.) Nr. 24, 44, 46, 52, 59.

Men jeg har heller ikke været istand til at tolke Gjevedal-Indskriften som affattet i det angelsaksiske eller i det middelengelske Sprog.

Jeg vover derfor et Forsøg, som afviger fra de nævnte Forudsætninger.

Indskriften synes, som allerede Finn Magnussen (i Arendtiana) og Stephens har antaget, at maatte læses fra høire mod venstre. Herfor taler *óss*-Runen, Rune 4 fra høire og Runen længst til venstre. Fremdeles taler herfor Formen af *u*, Rune 6 fra høire. Jeg tæller altsaa Runerne fra høire mod venstre.

Jeg læser her de samme Runer som Stephens, men hans Tolkning er umulig. Runerne maa gjengives saaledes:

ansagui · sia

De Linjer, som her omgiver Runerne, gjengiver vel Rammelinjer paa Originalen.

sia kan tolkes overensstemmende med den historiske oldnorske Form *sjá* »denne« (paapegende Pronomen i Nominativ Ental Hankjøn og Hunkjøn).

Forud for **sia** kan udskilles som eget Ord **ui**. Dette kan efter Formen være oldn. *vé* »hedensk Helligdom«.

de ældste Bønder og anstillet andre Undersøgelser; men jeg har ikke kunnet faa Andet ud, end at 1 gammel Mand erindrer, at en »slig Kar« var der i sin Tid, og saavidt hans Hukommelse ikke svigter, netop »i det Bil«, da den gamle Kirke nedtoges (1824—25). — Men hvorledes stemmer dette med, at Arendt's Optegnelse var, som De siger, fra 1ste Decennium i dette Aarh.? — A. havde havt hint Træstykke for sig, havde lagt »noget Sligt som et Papir« over Indskriften og derved faaet ligesom et Aftryk deraf(?), hvorefter han skulde have henslængt Træstykket med den Yttring, at nu kunde de gjøre dermed, hvad de vilde. — Og formenes det da at være bleven ofret til Flammerne sammen med andet Ruskved. — Det er Alt. Kaldsbogen tier ogsaa ganske.« Hvis der overhoved er nogen Sandhed i Bondens Meddelelse, maa man vel deraf slutte, at lang Tid, efterat Arendt havde været i Gjevedals Kirke, en anden Mand der tog Aftryk eller Tegning af en Indskrift, som var der paa et Træstykke. Men ikke engang saa meget vover jeg at slutte af Meddelelsen. I 1883 fandt Nicolaysen paa Stedet intet levnet af Stavkirken.

(Trykt 3. Juni 1903.)

Derimod kan de 5 første Runer **ansag** ikke tolkes som et Ord i historisk norsk Sprogform, men synes at vise tilbage til en førhistorisk nordisk Sprogform.

Heller ikke Runeformerne tilhører norsk Skrift fra historisk Tid, men synes at vise tilbage til Tiden før 800.

Endelig synes Betydningen af de to sidste Ord **ui · sia** ikke at passe til den kristne Middelalder, men at vise tilbage til Hedendommen.

ui · sia synes at betyde: »en hedensk Helligdom (er) denne (Bygning)«.

Til **sia**, Nomin. i Hankjøn, maa underforstaaes et Substantiv af Hankjøn. Snarest et Ord svarende til oldn. *salr*, som kan bruges om en hedensk hellig Bygning; mindre sandsynlig *bær* eller *skáli*.

Verbet »er« mangler. Jfr. **sir aluh** Kinneved »denne (Sten er) et Værn«. Jfr. ogsaa **welu hali** Belgu »Underfundighed (er) i Stenen«. Se S. 467 f. og det, som der er anført.

Ved Udtrykket **ui · sia** »en hedensk Helligdom (er) denne (Bygning)« er Prædikatsordet stillet først og det demonstrative Pronomen, som danner Subjektet, stillet sidst. Dette forekommer ofte; f. Eks. *Véorr heitir sá* Hymiskv. 11.

Fra Indholdets Side er **ui · sia** analogt med **sir aluh** Kinneved. Endnu nærmere beslægtet er en Indskrift med den kortere Rækkes Runer, som er indridset i Borgund Kirke i Sogn til høire for Hovedindgangen: *pettaskirkia a kirkiu-uelle* »dette er Kirken paa Kirkevold«. Jfr. ogsaa *ui*, første Ord paa Vedelsspang-Stenen II, hvis dette skal tolkes som »her er et helligt Sted«.

De første 5 Runer i Gjevedal-Indskriften maa da forklares i Overensstemmelse med den givne Forklaring af de 5 sidste Runer. Jeg læser **ansag** og formoder deri et Adjektiv i Nominativ Ental til **ui**, saaledes at **ansag ui** skal betyde »en Helligdom for Æserne«.

ansag er da af Stammen **ansaga-*, som er afledet ved Suffikset *-ga*. Æsernes Navn indeholder Stammen **ansu-*. Forholdet mellem **ansaga-* og **ansu-* kan mulig sammenlignes med Forholdet mellem got. *wulþags* »herlig« og *wulþus* »Herlighed« og mellem got. *grēdags* (oht. *krātac*, oldsaks. *grādag*, men oldn. *gráðugr*) og *grēdus* »Sult«. Eller ogsaa er **ansaga-* en yngre Analogidannelse for **ansuga-*; jfr. **gina-** som første S sammensætningsled (Björketorp) i Modsætning til **ginu-** paa Kragehul-Spydstagen. Denne sidste Opfatning kan mulig støttes ved **asugas** Myklebostad A, hvis dette er Genetiv af et Mandsnavn og hvis dette Mandsnavn indeholder en Stamme **ansuga-*, som er afledet ved Suffikset *-ga*.

I historisk nordisk Sprog er *heilagr* det eneste Adjektiv af en Stamme paa *-aga-*; hvorvidt dette Ord kan have fremkaldt *a* foran *g* i **ansag**, vover jeg ikke at afgjøre.

ansag skulde da være Nominativ i Intetkjøn af samme Form som Adjektivernes Intetkjønsform i Ental i Gotisk. **ansag** skulde da være yngre Form for **ansaga*. Andre Spor af en tilsvarende Intetkjønsform i Nordisk har jeg anført S. 60, hvor jeg ogsaa har anført Eksempler paa Tabet af det udlydende *a*.

Om Tolkningen af **ansag ui** som et til Æserne viet Tempel kunde man nære Tvivl, fordi Suffikset *-ga* da ikke synes at faa sin sædvanlige Betydning. Thi

dette Suffiks svarer i Betydning omtrent til tysk *-haft*. Adjektivet **ansaga-* betyder kanské nærmest »som har Aase-Hellighed«, og dets logiske Forhold til **ansu-* kan da sammenlignes med det logiske Forhold mellem tysk *mannhaft* og Stammeordet *Mann*. Paa Grund af den nære logiske Sammenhæng mellem *ansag* og *ui* er det naturligt, at disse to Ord ikke er adskilte ved noget Skilletegn.

Muligt forekommer det mig ogsaa at forklare *ansag-ui* som et sammensat Ord. Jfr. *gofugkvendi, gofugmenni*. Betydningen bliver ikke derved væsentlig forandret¹⁾.

Den hele Indskrift skulde altsaa betyde: »En til Æserne viet Helligdom (er) denne (Bygning)«.

Men hvorledes skal denne Forklaring kunne forliges med den Forudsætning, at Indskriften var i Træ i Gjevedals Stavkirke?

Jeg tænker mig, at der havde været et hedensk Hov af Træ, som var indviet til Æserne, lige ved den Tomt, paa hvilken den kristne Stavkirke siden blev bygget. Ved Kristendommens Indførelse blev vel det hedenske Hov for en stor Del brudt ned. Men det synes ikke urimeligt at noget Træværk af Hovet blev staaende eller liggende igjen. Da saa Stavkirken blev bygget, var det naturligt, at man til den benyttede noget af det Træværk, som var bevaret fra det hedenske Hov.

Man vil vel indvende, at det er urimeligt, at man i Kirken skulde anbringe et Træ, hvori var indridset den ram-hedenske Indskrift, som udsagde: »Et til Æserne viet Tempel er dette.« Men vi ved ikke, naar Kirken blev bygget. Det maa ialfald have været flere Hundred Aar, efterat Indskriften var indridset. Denne synes, som jeg i det følgende skal vise, at være fra første Halvdel eller Midten af 8de Aarh. Men hvis dette forholder sig saa, da er der al Grund til at tro, at man ikke længer forstod Indskriften dengang, da Kirken blev bygget. Og i saa Fald kunde man uden Betænkelighed lade Indskriften være i Kirken.

Jeg skal nu nærmere betragte de Tidsmærker, som vi har i Runeformerne og i Sprogformerne.

Indskriften har en for den længere Række eiendommelig Rune, nemlig 5te Tegn fra høire, hvis jeg rigtig har læst det som *g*. Den i Gjevedal-Indskriften forekommende Form *✕* afviger fra *X*, som er den ældste og sædvanlige Form, og hin er ellers ikke funden i Norden. Derimod stemmer den, som jeg foran har vist, overens med en Form, som Runen har i flere haandskrevne Optegnelser af de angelsaksiske Runer. Dette synes at vise, at Gjevedal-Indskriften er en af de seneste Indskrifter med den længere Rækkes Runer. Det kan sammenlignes, at Rök-Indskriften og den sene Roes-Indskrift fra Gotland har en Form af *d*-Runen, som stemmer overens med den angelsaksiske Form og afviger fra den ældre nordiske Form af Runen *d*.

Ogsaa andre Former i Gjevedal-Indskriften henviser til den seneste Del af den Tid, i hvilken den længere Rækkes Runer brugtes.

¹⁾ Jeg finder det dristigere og mindre sandsynligt at opfatte Tegnet mellem *ansa* og *ui* som et Skilletegn og at forstaa *ansa* som Genetiv Flertal = oldn. *ása*.

Saaledes Formen af 1ste Rune. De to Kviste staar her længere fra hinanden og den nederste Kvist er længere nede end paa Rune 4 og paa Rune 10. Hermed kan sammenlignes, at *óss*-Runen som sidste Rune paa Flistad-Stenen (Arkiv f. n. F. XVIII S. 1 ff.), hvor den er skreven som Stuprune, har de to Kviste meget langt fra hinanden og anden Kvist nær ved Basis, medens derimod *óss*-Runen som tredje Rune fra Slutningen har en væsentlig forskjellig Form. Ogsaa kan det nævnes, at *óss*-Runen paa Belgu-Stenen i Binderunen ha har Kvistene langt fra hinanden og anden Kvist langt nede; se S. 465.

Flistad-Indskriften har jeg sat til omkring 750—775 og Belgu-Indskriften har jeg sat til omtrent samme Tid.

Fremdeles er at mærke Formen af den to Gange forekommende *s*-Rune. Denne staar nærmere ved den i den kortere Rækkes Skrift sædvanlige Form end ved de Former, som pleier at bruges i den længere Rækkes Skrift. Dog er Formen noget oprindeligere end den senere med to lodrette Stave. Formen er nær beslægtet med Formen af *s*-Runen paa Råfsal-Stenen (750—775) og oprindeligere end den Form, som findes paa den omtrent samtidige Sølvesborg-Sten. Frerslev-Stenen har en Form af *s*-Runen, som er nær beslægtet med Råfsal-Stenens.

u-Runen har her ret (ikke krummet eller kantet) Sidestav. Lignende Former af *u*-Runen findes bl. a. i Indskriften paa Dopskoen fra Torsbjærg Mose, i Lindholm-Indskriften og i den her foran S. 462 meddelte Indskrift med den kortere Rækkes Runer paa en Brynsten fra Belgu. Paa Aarstad-Stenen har *u*-Runen Sidestav af lignende Form, men der er ogsaa Hovedstaven skraa.

Efter *ui* er lidt over Runernes Midte en rund Prik anbragt som Skilletegn. Ligesaa er i Råfsal-Indskriften Indskriftens to Ord adskilt ved en rund Prik, som er anbragt lidt over Runernes Midte.

Runeformerne synes at vise, at Gjevedal-Indskriften er fra 8de Aarh., vel snarest fra omkring 750.

Indskriften har *óss*-Runen med den øverste Kvist udgaaende fra den rette Stavs Top 3 Gange med Betydning *a* og har ingen anden *a*-Rune. Ogsaa i andre sene Indskrifter med den længere Rækkes Runer er *óss*-Runen, endnu med øverste Kvist udgaaende fra den rette Stavs Top, den eneste *a*-Rune. Saaledes i Martebo-Indskriften fra Gotland, som vel er lidt ældre end 800. Som *a*-Rune forekommer *óss* ogsaa i den sene Tanem-Indskrift (Nr. 31) og med mindre oprindelige Former i Indskrifterne paa Hammeren (Nr. 32) og fra Belgu (Nr. 43).

Indskriften har i *ui* Runen *u* som Tegn for *w* eller *v* i Fremlyd. Ligesaa bruges *u* som Konsonanttegn i flere forholdsvis sene Indskrifter med den længere Rækkes Runer. Saaledes f. Eks. i *ue* Ødemotland, hvilket jeg nu opfatter som første Sætningsled, se Rettelser og Tillæg i det følgende.

Formen *ui*, som stemmer overens med den historiske svenske *vi*, er opstaaet af **wīha*. Den stemmer overens med Formen *ue* i Ødemotland-Indskriften deri, at *h* og det udlydende *-a* er svundet. Efter en af mig fremsat Formodning skulde Nomin. og Akkus. **wīha* lydret blive til *vé*, medens Dativ **wīhē* lydret skulde blive til **vīi*.

Ogsaa **sia**, som i Skrift stemmer overens med oldn. *sia* (*sjá*), er en sen Form; thi oldn. *sjá* er ifølge Lidén (Arkiv f. n. F. IV S. 111) opstaaet af *se-a, *se-ōh. Jfr. **runar** Istaby og Björketorp, af den ældre Form **runor**. At Gjevedal-Indskriften i Udlyd har **a** af langt *o*, er analogt med, at et *a* her er svundet efter *g* i **ansag**.

ansag viser sig som en forholdsvis sen Form derved, at det mangler *-a* i Udlyden. Men dette Adjektiv er tabt i det historiske Sprog og dets Brug taler kanské imod at sætte Indskriften længere ned end til 750. Hvis **ansag** er Nomin. i Ental Intetkøn og ikke første Sætningsled, saa viser det ogsaa herved hen til Tiden før den historiske Sprogform.

Endelig er Formen **ansag** ved Bevarelsen af *n* ældre end den historiske Sprogform. I **asugisalas** paa Kragehul-Spydstagen og i **asugas** Myklebostad A er Næselyden ikke betegnet. Naar vi i **ansag** har bevaret en Næselyd, som i den historiske Tid ikke udtrykkes ved Runen *n*, saa kan dermed sammenlignes, at vi i Udlyd i *inun* paa Skee-Stenen, i *naf_r(?)sun* paa Gimsø-Stenen og i en Præteritumform paa *-þun* paa den gotlandske Martebo-Sten (foran en Vokal) har bevaret en Næselyd, som er forsvunden i den historiske Sprogform.

Ogsaa efter Sprogformerne finder jeg det sandsynligt, at Gjevedal-Indskriften er fra 8de Aarh., kanské nærmest fra omkring 750.

I det foregaaende har jeg formodet, at det Træstykke, hvorpaa Runerne var indridsede, oprindeligt havde haft sin Plads i et hedensk Hov, men at dette Træestykke siden, da en Stavkirke blev bygget tæt ved, blev anbragt i denne.

Dette synes at stemme vel med historiske Kjendsgjæringer. Vi ved, at de kristne Kirker ofte blev byggede tæt ved den Tomt, hvor et hedensk Hov havde staaet. Dette fremgaar bl. a. deraf, at mange Kirker i vort Land hed *Hofs kirke*.

I Flatøbogen I S. 442 fortælles, at Gissur hvide og Hjalte Skeggesson af Tømmer, som de havde med fra Norge, byggede en Kirke nær ved det Sted, hvor et hedensk Hov havde staaet.

Det fortælles ogsaa, at Tømmer fra et hedensk Hov kunde bruges i en Kirke, som blev bygget i Nærheden. I Flatøbogen I S. 439 f. meddeles et Sagn om en Bonde Torhall paa Knapstad paa Island, hvilket jeg her gjengiver væsentlig efter Nicolaysen i [Norsk] Historisk Tidsskrift 2den Række VI S. 278: Torhall, som var helseløs, saa Kong Olav Tryggvesson komme til sig og love ham Bedring, hvis han vilde nedtage Gaardens store Hov og med Tømmeret paa et nærmere angivet Sted reise en Kirke af saadan Størrelse og Form, som Kongen ridsede op for ham med Enden af sin Spydstage. Torhall gik Morgenen efter straks i Vei med at nedbryde Hovet, blev siden døbt og frisknede til, efterat han havde opført Kirken, saaledes som foreskrevet, i Faderens, Sønnens og den hellige Aands Navn.

Arendt siger kun, at den Indskrift, af hvilken han tog Aftryk i Gjevedals Kirke, var »i Træ«. Men vi ved ikke, hvorledes Indskriften var anbragt. Af den Fortælling af en Bonde 60 Aar efter Arendt's Besøg i Gjevedals Kirke, som er meddelt ovenfor S. 471 f. Anm., tør jeg intet slutte om Indskriftens Anbringelse.

Ogsaa **sia**, som i Skrift stemmer overens med oldn. *sia* (*sjá*), er en sen Form; thi oldn. *sjá* er ifølge Lidén (Arkiv f. n. F. IV S. 111) opstaaet af *se-a, *se-ǫh. Jfr. **RUNAR** Istaby og Björketorp, af den ældre Form **runor**. At Gjevedal-Indskriften i Udlyd har **a** af langt *o*, er analogt med, at et **a** her er svundet efter *g* i **ansag**.

ansag viser sig som en forholdsvis sen Form derved, at det mangler *-a* i Udlyden. Men dette Adjektiv er tabt i det historiske Sprog og dets Brug taler kanské imod at sætte Indskriften længere ned end til 750. Hvis **ansag** er Nomin. i Ental Intetkøn og ikke første Sætningsled, saa viser det ogsaa herved hen til Tiden før den historiske Sprogform.

Endelig er Formen **ansag** ved Bevarelsen af *n* ældre end den historiske Sprogform. I **asugisalas** paa Kragehul-Spydstagen og i **asugas** Myklebostad A er Næselyden ikke betegnet. Naar vi i **ansag** har bevaret en Næselyd, som i den historiske Tid ikke udtrykkes ved Runen *n*, saa kan dermed sammenlignes, at vi i Udlyd i *inun* paa Skee-Stenen, i *nafE(?)sun* paa Gimsø-Stenen og i en Præteritumform paa **-pun** paa den gotlandske Martebo-Sten (foran en Vokal) har bevaret en Næselyd, som er forsvunden i den historiske Sprogform.

Ogsaa efter Sprogformerne finder jeg det sandsynligt, at Gjevedal-Indskriften er fra 8de Aarh., kanské nærmest fra omkring 750.

I det foregaaende har jeg formodet, at det Træstykke, hvorpaa Runerne var indridsede, oprindelig havde haft sin Plads i et hedensk Hov, men at dette Træestykke siden, da en Stavkirke blev bygget tæt ved, blev anbragt i denne.

Dette synes at stemme vel med historiske Kjendsgjæringer. Vi ved, at de kristne Kirker ofte blev byggede tæt ved den Tomt, hvor et hedensk Hov havde staaet. Dette fremgaar bl. a. deraf, at mange Kirker i vort Land hed *Hofs kirrkja*.

I Flatøbogen I S. 442 fortælles, at Gissur hvide og Hjalte Skeggesson af Tømmer, som de havde med fra Norge, byggede en Kirke nær ved det Sted, hvor et hedensk Hov havde staaet.

Det fortælles ogsaa, at Tømmer fra et hedensk Hov kunde bruges i en Kirke, som blev bygget i Nærheden. I Flatøbogen I S. 439 f. meddeles et Sagn om en Bonde Torhall paa Knapstad paa Island, hvilket jeg her gjengiver væsentlig efter Nicolaysen i [Norsk] Historisk Tidsskrift 2den Række VI S. 278: Torhall, som var helseløs, saa Kong Olav Tryggvesson komme til sig og love ham Bedring, hvis han vilde nedtage Gaardens store Hov og med Tømmeret paa et nærmere angivet Sted reise en Kirke af saadan Størrelse og Form, som Kongen ridsede op for ham med Enden af sin Spydstage. Torhall gik Morgenen efter straks i Vei med at nedbryde Hovet, blev siden døbt og frisknede til, efterat han havde opført Kirken, saaledes som foreskrevet, i Faderens, Sønnens og den hellige Aands Navn.

Arendt siger kun, at den Indskrift, af hvilken han tog Aftryk i Gjevedals Kirke, var »i Træ«. Men vi ved ikke, hvorledes Indskriften var anbragt. Af den Fortælling af en Bonde 60 Aar efter Arendt's Besøg i Gjevedals Kirke, som er meddelt ovenfor S. 471 f. Anm., tør jeg intet slutte om Indskriftens Anbringelse.

Jeg har søgt at gjøre det sandsynligt, at den Runeindskrift, hvoraf Arendt's Aftryk her er meddelt, har været i Gjevedals Kirke, men oprindelig i et hedensk Hov tæt ved den Tomt, hvor Kirken senere blev bygget. Derimod vover jeg ikke i Indskriften at finde noget Bidrag til Besvarelse af det Spørgsmaal, om det hedenske Hov var, ligesom Kirken, bygget af Stavværk eller ikke.

Professor i Botanik N. Wille har godhedsfuldt meddelt mig følgende:

»Hvis Træ bevares indenhus, saa det beskyttes mod Væde eller Fugtighed, kan det vistnok, om ikke ydre Vold af Mennesker eller Insekter kommer til, holde sig væsentlig uforandret i omtrent ubegrænset Tid.

Af Træsarter, som er særlig holdbare, kan nævnes Eg og Malmfuru; særlig den sidste, som jo bestaar af Furuens indre af Harpax gjennemsatte Dele, er ogsaa meget modstandsdygtig ligeoverfor Insekter og Fugtighed, hvad godt bevarede Furustokke i vore Torvmyrer og paa Bunden af Indsøer noksom leverer Bevis for.

Under Forudsætning af, at nævnte Indskrift har været beskyttet mod Regn og Fugtighed, f. Ex. ved at den har været anbragt inde i Kirken, er der intet-somhelst til Hinder for, at den kan have holdt sig i det væsentlige uforandret i 2000 Aar eller mere.

Efter det Sted at dømme, hvorfra Indskriften stammer, ligger det nær at antage, at den har været indskaaret i Eg eller Furu.«
